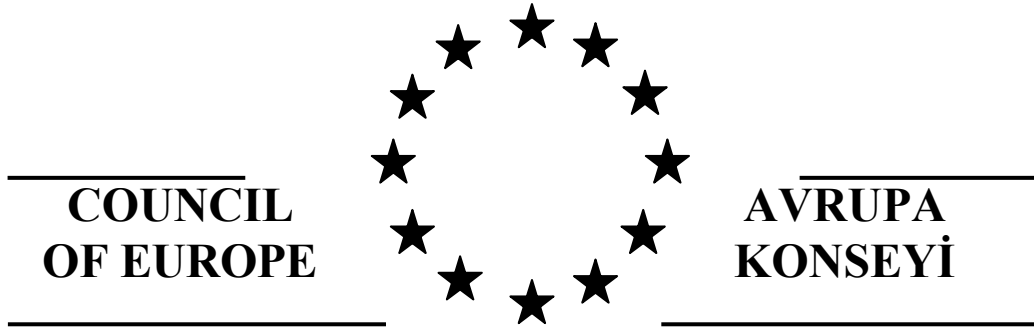

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

GETİREN – TÜRKİYE

(Başvuru no. 10301/03)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

22 Temmuz 2008

İşbu karar AIHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan 10301/03 no'lu davanın nedeni T.C. vatandaşı Neytullah Getiren'in ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM") 23 Ocak 2003 tarihinde İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("AİHS") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuran İstanbul Barosu avukatlarından G. Tuncer tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

1959 doğumlu başvuran Neytullah Getiren Türk vatandaşı olup Bursa'da ikamet etmektedir. Başvuranın avukatı, 20 Aralık 2004 tarihli bir mektupla, AİHM'yi, başvuranın 23 Ocak 2003 tarihinde vefat ettiği ve kardeşi Sedreddin Getiren'in başvuru devam ettirmek istediği konusunda bilgilendirmiştir.

A. Başvuranın yakalanması, gözaltında tutulması ve kötü muamele iddialarına ilişkin sağlık raporları

Başvuran, İstanbul'da *Mavi Çarşı* adındaki alışveriş merkezinin bombalanması ve on üç kişinin ölmesi üzerine, PKK'ye (Kürdistan İşçi Partisi) karşı yürütülen bir operasyon sırasında, 14 Mart 1999 tarihinde, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polis memurları tarafından gözaltına alınmıştır.

Sekiz polis memuru ve başvuran da dahil yakalanan yedi kişinin imzaladığı ev araması, yakalama ve el koyma tutanaklarına göre, şahıslar, polisin baskın yaptığı bir apartman dairesinde yakalanmışlardır. Yakalama sırasında polis memurları ve başvuran arasında, başvuranın kaçmaya çalışması üzerine arbede yaşanmıştır.

Başvuran, aynı gün akşam saat 6'da doktor muayenesinden geçirilmiş, doktor, başvuranın vücudunda fiziksel şiddet emaresine rastlanmadığını kaydetmiştir.

Başvuran gözaltındayken çeşitli biçimlerde kötü muameleye uğradığını iddia etmiştir. Özellikle, dövülmüş, aşağılanmış ve ölümlle tehdit edilmiştir.

20 Mart 1999 tarihinde, iki polis memuru tarafından imzalanan bir tutanak düzenlenmiş, tutanakta, başvuranın, polise ve Türkiye Cumhuriyeti mahkemelerine ifade vermeyeceğini, yalnızca PKK'ye karşı sorumlu olduğunu öne sürerek ifade vermeyi reddettiği kaydedilmiştir. Başvuran bu tutanağı imzalamayı reddetmiştir.

Başvuran, 21 Mart 1999 tarihinde, ikisi İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'nde, ikisi Haseki Devlet Hastanesi'nde dört muayeneden geçmiştir. Muayenelerin ilki İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'nde sabah 10.45'te gerçekleşmiştir. Uzman Dr. F.D., başvuranın sağ kürek kemiği üzerinde 1 x 1 ve 1 x 2 cm ebatlarında iki ekimoz, sağ kulak zarında santral delinme, sağ kürek kemiği üzerinde 1 x 3 ve 1 x 2 cm ebatlarında yatay seyirli kurut kaplı ciddi sıyrık ve omurgası üzerinde 0,5 x 1 cm ebadında kurut kaplı sıyrık saptamıştır. Haseki Devlet Hastanesi'ndeki muayenelerde kafatasının sağında 1 x 1 ve 1 x 2 çapında iki yanık ve sağ kulak zarında yırtık tespit edilmiştir. Son muayenenin yapıldığı Adli Tıp Enstitüsü'nde

doktor, başvuranın, Adli Tıp Enstitüsü'nden bir bilirkişi kurulu tarafından muayene edilmesi gerektiği kanısına varmıştır.

Başvuran aynı gün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermiştir. Aleyhindeki suçlamaları reddetmiş, diğer hususlar meyanında, gözaltındayken dövüldüğünü öne sürmüştür. Başvuran İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'ndeki tek hakim huzurunda bir kez daha aleyhindeki suçlamaları reddetmiş, polise ifade vermeyi reddettiğini belirtmiştir. Hakim başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

Başvuran aynı gün Ümraniye Cezaevi'ne konmuştur.

Başvuran, 22 Mart 1999 tarihinde öğleden sonra saat 15.15'te cezaevi doktoru tarafından muayene edilmiş, doktor başvuranın sağ kürek kemiğinde kahverengi iki ekimoz, bel bölgesinde kurut kaplı sıyrık gözlemlemiştir. Doktor ayrıca başvuranın belinin alt bölgesindeki ağrılardan şikayet ettiğini kaydetmiştir.

B. Başvuranın Emniyet Genel Müdürü hakkındaki şikayetleri ve izleyen gelişmeler

24 Mart 1999 ve 28 Mart 1999 tarihlerinde, değişik gazetelerde, alışveriş merkezinin bombalanmasının ardından gerçekleştirilen polis operasyonlarıyla ilgili makaleler yayınlanmıştır. Makaleler, başvuranı, bombalamayı organize eden PKK mensubu kişi olarak göstermiştir. İstanbul Emniyet Müdürü de başvuranın sözkonusu suçu işlediğini itiraf ettiğini belirtmiştir.

Başvuranın avukatı 2 Ağustos 1999 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na, Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na sevk edilmek üzere Emniyet Genel Müdürü N.B. hakkında şikayette bulunmuş, Emniyet Genel Müdürü N.B.'nin açıklamalarının, başvuranın, suçlu olduğu kanıtlanana kadar masum sayılması hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir. Başvuranın avukatı, 23 Mart 1999 tarihinde Emniyet Genel Müdürü'nün bir basın toplantısı düzenlediğini, burada, başvuranın *Mavi Çarşı*'nın bombalaması olayının düzenleyicisi olduğunu ilan ettiğini belirtmiştir.

N.B. şikayet konusu açıklamaları görevini yerine getirerek bir basın toplantısında, yaptığından, Ankara Cumhuriyet Savcısı, 30 Eylül 1999 tarihinde görevsizlik kararı vermiş, soruşturmayı İçişleri Bakanlığı'na sevk etmiştir.

Belirlenemeyen bir tarihte soruşturmayı yürütmesi için bir kişi atanmış, bu kişi, başvuranın iddialarına ilişkin soruşturma başlatmıştır.

Soruşturmayı yürüten kişi, 28 Aralık 1999 tarihinde, başvuranın iddialarına ilişkin bir karar vermiştir. Soruşturmayı yürüten kişi, emniyet amirliğinin, kendisini, N.B.'nin 23 Mart 1999 tarihinde yaptığı açıklamaların yazılı bir suretinin olmadığı konusunda bilgilendirdiğini kaydetmiştir. Basın toplantısının video veya kaset kayıtları da bulunmamaktadır. Öte yandan, emniyet amirliği, soruşturmayı yürüten kişiye, kaset kayıtlarının çözümlemelerini ve değişik gazetelerde çıkan makalelerin kopyalarını sunmuştur. Soruşturmayı yürüten kişi, bazı makalelerde, başvurandan, bombalama olayını organize eden kişi olarak bahsedildiğini gözlemlemiştir. Kaset kaydı çözümlemelerinde, eski Emniyet Genel Müdürü'nün, başvurandan (ismiyle), bombalama olayını organize eden kişi olarak bahsettiğini gösteren bir emare olmadığı sonucuna varmıştır. Soruşturmayı yürüten kişi, başvuranın ifadesini almış, başvuran, iddialarını yinelemiştir. Emniyet Müdürlüğü Basın Protokol Şube Müdürü olan bir

tanıkla yüzleştirilmiş, bu tanık, N.B.'nin herhangi bir isim zikredip etmediğini hatırlamadığını ve N.B.'nin başvuranın ismini vermesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Soruşturmayı yürüten kişi, N.B.'nin sözkonusu basın toplantısını düzenleyerek görevini yaptığı ve başvuranın adını bombalama olayını organize eden kişi olarak verdiği dair kanıt bulunmadığı kanısına varmıştır. Son olarak, gazetelerin, başvuranın adını, emniyet müdürlüğünde görevli bazı yeni memurlarla olan özel ilişkileri sayesinde aldıkları sonucuna varmış ve N.B. hakkında işlem yapılmamasına karar vermiştir.

C. Polis memurları aleyhindeki cezai işlemler

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı, 12 Nisan 1999 tarihinde, Fatih Cumhuriyet Savcısı'nı, başvuranın gözaltında kötü muameleye uğradığını iddia ettiği ve bir soruşturma başlatılmasını talep ettiği konusunda bilgilendirmiştir.

Fatih Cumhuriyet Savcısı, belirlenemeyen bir tarihte, başvuranın kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturma başlatmıştır. Soruşturma esnasında, Cumhuriyet Savcısı, 8 Haziran 1999 tarihinde, başvuranı gözaltındayken sorgulayan İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polis memurları H.G. ve M.K.'nin ifadelerini almıştır. Polis memurları, başvuranın, yakalanmasının ardından, olay yerinde inceleme için evine götürüldüğünde kaçmaya çalıştığını, bunun üzerine aralarında arbede yaşandığını belirtmişlerdir. Başvuranın vücudundaki yaraların bu arbede sırasında meydana geldiğini iddia etmişlerdir.

Fatih Cumhuriyet Savcısı, belirlenemeyen bir tarihte, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne bir iddianame sunmuş, H.G. ve M.K.'yi Ceza Kanunu'nun 243. maddesine muhalefet etmekle suçlamıştır.

İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi davanın esasına ilişkin ilk duruşmasını 23 Eylül 1999 tarihinde görmüştür. Aynı gün, sanık polis memurları mahkeme önünde ifade vermişlerdir. H.G. başvuranın yakalandığı sırada orada bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca yakalayan memurlarla başvuran arasında arbede yaşandığını başvuranın yakalanmasından sonra öğrendiğini iddia etmiştir. Son olarak sorgulanması sırasında başvurana kötü muamelede bulunmadığını ileri sürmüştür. M.K., polis memurlarıyla başvuran arasında, başvuranın yakalanmasını takiben, olay yeri incelemesi sırasında arbede yaşandığını ifade etmiştir. Başvuran duruşmaya katılmamıştır.

Başvuran 18 Eylül 2000 tarihinde polis memurlarına karşı açılan davaya müdahil olarak katılmıştır.

23 Eylül 1999 ile 19 Eylül 2000 tarihleri arasında, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet Savcılığı'ndan, başvuranın duruşmalara katılımı için gerekli düzenlemeleri yapmasını talep etmiştir. Öte yandan, mahkeme, emirlerine karşılık alamamış, başvuran 27 Kasım 2000 tarihine kadar duruşmalara getirilmemiştir.

Başvuran, 27 Kasım 2000 tarihindeki duruşma sırasında ağır ceza mahkemesinde ifade vermiştir. Diğer hususlar meyanında, çeşitli işkence türlerine maruz tutulduğunu ve kendisine kötü muamelede bulunan memurları teşhis edebileceğini ileri sürmüştür.

Bu esnada başvuran, 8 Kasım 2000 tarihinde, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne, cezaevi görevlileri ile güvenlik güçlerinin, polis memurları aleyhinde açılan davanın duruşmalarına

katılmasını engelledikleri hususunda şikayette bulunmuştur. Başvuran, ilk derece mahkemesi huzurunda ifade verme olanağının tanınmasını talep etmiştir.

Başvuranın avukatı, 23 Kasım 2000 tarihinde, Adalet Bakanlığı'na, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi heyetindeki hakimlerle Fatih Cumhuriyet Savcısı hakkında, Fatih Cumhuriyet Savcısı'nın başvuranın duruşmalara katılması talebinde bulunmadığını, sanık kişilerin ifadelerini başvuranın yokluğunda aldığını ve başvuranın duruşmalara katılmasının önlenmediği yolundaki şikayetlerini dikkate almadığını iddia ederek, şikayet dilekçesi sunmuştur. Adalet Bakanlığı 29 Ağustos 2001 tarihinde başvuranın avukatına bir yazı yollamış, yazıda, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi heyetindeki hakimler ve Fatih Cumhuriyet Savcısı'nın eylemleriyle ilgili soruşturma yürütülmeyeceğini ifade etmiştir.

Başvuranın avukatı, 23 Kasım 2001 tarihinde, Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı'na, cezaevi görevlileri ve tutukluların ulaşımından sorumlu jandarma görevlileri hakkında başka bir şikayet sunmuş, jandarma görevlilerinin başvuranı duruşmalara götürmeyerek görevlerini kötüye kullandıklarını iddia etmiştir.

Üsküdar Cumhuriyet Savcısı, 30 Ocak 2001 tarihinde, başvuranın sözlü olarak duruşmalara katılmak istemediğini ifade etmesi üzerine, o zamanlar cezaevlerinde yaşanan huzursuzluklar yüzünden başvuranın ifadelerini içeren tutanak düzenlenmesi mümkün olmadığından, cezaevi ve jandarma görevlileri hakkında işlem başlatılmamasına karar vermiştir.

Başvuran 30 Nisan 2001 tarihinde bu karara itiraz etmiştir.

13 Haziran 2001 tarihinde Kadıköy Ağır Ceza Mahkemesi itirazı reddetmiştir.

Başvuran, 3 Mayıs 2001 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşma sırasında, sanık polis memurlarından H.G.'yi kendisine işkence yapanlardan biri olarak teşhis etmiştir. H.G.'nin avukatı, başvuranın, H.G.'yi, beraber olay yeri incelemesinde bulundukları için tanıdığını belirtmiştir. Başvuran buna yanıt olarak, aslında 13 Mart 1999 tarihinde evinde yakalandığını, ancak yakalama tutanağının 14 Mart 1999 tarihinde düzenlendiğini belirtmiştir. İkinci bir olay yeri incelemesinin hiç gerçekleşmediğini ve evin yalnızca yakalandığı sırada arandığını ileri sürmüştür. Aynı gün, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi başvuranı yakalayan iki memuru da dinlemiştir. Memurlar yakalama sırasında başvuranın kaçmaya yeltenmesi üzerine aralarında arbede yaşandığını belirtmişlerdir.

Bu esnada, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi 2 Mart 2001 tarihinde, Adli Tıp Enstitüsü'nden, başvuranın, sağ kulak zarının delinmesinin travma sonucu olup olmadığının belirlenmesi amacıyla tıbbi muayeneden geçirilmesini talep etmiştir.

Adli Tıp Enstitüsü Müdürü, 25 Nisan 2001 tarihinde, başvuranın gözaltında tutulduktan sonra muayenesini gerçekleştiren doktorun, delinmenin travma sonucu olup oluşmadığına ilişkin bir rapor düzenlenmesini talep etmiştir.

Delinmeyi ilk gözlemleyen Haseki Hastanesi'nden doktor B.T., 27 Temmuz 2001 tarihinde, başvuranın kulak zarının travmaya bağlı delinmesinin taze oluşmadığını ifade eden bir rapor düzenlemiştir.

Bu raporun İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunulması üzerine, başvuran, 28 Şubat 2002 tarihinde, ağır ceza mahkemesinden, 27 Temmuz 2001 tarihli rapora ilişkin Adli Tıp Enstitüsü'nün görüşünü almasını talep etmiştir. Aynı gün, mahkeme, davanın üç yıldır görülmeye devam edildiği ve başvuranın talebinin davanın uzun sürmesini sağlamak amacıyla olduğu gerekçesiyle başvuranın talebini reddetmiştir. Mahkeme, ayrıca, 27 Temmuz 2001 tarihli raporun, aslında, Adli Tıp Enstitüsü tarafından istendiğini kaydetmiştir.

İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 25 Nisan 2002 tarihinde, sanık polis memurlarının beraatine karar vermiştir. Mahkeme, kararında, tıbbi raporların, başvuranın yaralandığını ifade ettiğini kaydetmiştir. Öte yandan, başvuranın, bu yaralara nerede, ne zaman ve hangi koşullar altında maruz kaldığı belirlenememiştir. Mahkeme, ayrıca, başvuranın olay yeri incelemesi sırasında kaçmaya çalıştığında darbe aldığını kaydetmiş ve sanık polis memurlarının suç işlemek niyetinde olmadıkları sonucuna varmıştır.

Başvuran itiraz etmiştir.

Yargıtay 2 Aralık 2004 tarihinde 25 Nisan 2002 tarihli kararı onamıştır.

D. Başvuran aleyhindeki cezai işlemler

İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı 13 Nisan 1999 tarihinde başvuran ve diğer iki kişi aleyhinde iddianame sunmuştur. Başvuran Eski Türk Ceza Kanunu'nun 168/2. maddesi uyarınca PKK'ye mensup olmakla suçlanmıştır. İddianame başvuran aleyhinde *Mavi Çarşı* bombalamasına ilişkin bir suçlama içermemiştir.

4 No'lu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, belirlenemeyen bir tarihte, davanın esaslarına ilişkin ilk duruşmasını görmüştür. Mahkeme, cezaevinden getirilmedikleri için başvuran ve diğer sanığın ifadesini almamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi 28 Haziran 1999 tarihinde Anayasa'nın 143. maddesinde değişiklik yapmış, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nden askeri üyeleri çıkarmıştır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nda 22 Haziran 1999 tarihinde yapılan benzer değişiklikleri takiben, başvuranı yargılayan 4 No'lu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi heyetindeki askeri hakim, sivil hakimle değiştirilmiştir.

4 No'lu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, 22 Eylül 1999 tarihinde, başvuran ve diğer sanıkları dinlemiş, sanıklar, evin aranmasına, yakalanmalarına ve el koyma tutanağına itiraz etmişlerdir. Mahkeme yakalama ve ev arama işlemlerini gerçekleştiren polis memurlarının ifadelerinin alınmasına karar vermiş, duruşmayı 8 Aralık 1999 tarihine ertelemiştir.

İlk derece mahkemesi, 8 Aralık 1999 ile 12 Haziran 2000 tarihleri arasında iki duruşma daha görmüş, başvuranı yakalayan polis memurlarının tebligatlara uymamaları nedeniyle duruşmayı ertelemiştir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi, 12 Haziran 2000 tarihinde, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nden, M.K. ve H.G. aleyhindeki, başvurana kötü muamelede bulunduğu suçlamasıyla ilgili davaya ilişkin bilgi vermesini talep etmiştir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi, 12 Haziran 2000 ve 4 Eylül 2000 tarihleri arasında dört duruşma daha gerçekleştirmiş, başvuranı yakalayan memurların duruşmalara katılmamaları

nedeniyle duruşmayı ertelemiştir. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi ise talep edilen bilgiyi göndermemiştir.

Başvurayı yakalayan memurlardan biri 4 Eylül 2000 tarihinde mahkemeye çıkmış ve ifade vermiştir. Devlet Güvenlik Mahkemesi bir kez daha duruşmayı ertelemiştir.

İlk derece mahkemesi 19 Mart 2001 tarihinde başvurayı yakalayan memurları dinlemekten vazgeçmiş, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nden bir kez daha davaya ilişkin bilgi vermesini talep etmiştir.

Cumhuriyet Savcısı 18 Haziran 2001 tarihinde davanın esasına ilişkin görüşlerini sunmuştur.

4 No'lu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, H.G. ve M.K. aleyhindeki cezai yargılamanın akıbetine ilişkin bilgi alamaması nedeniyle ve başvuran ve diğer sanıkların savunmalarını almak için duruşmaları 18 Haziran 2001 tarihinden 10 Nisan 2002 tarihine ertelemiştir.

Başvuran ve diğer sanıklar 10 Nisan 2002 tarihinde savunmalarını sunmuşlardır.

İlk derece mahkemesi, duruşmaları, 10 Nisan 2002 ve 18 Eylül 2002 tarihleri arasında, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen yargılamanın akıbetiyle ilgili bilgi kendisine ulaştırılmadığı için ertelemiştir.

İlk derece mahkemesi, yargılamanın başından sonuna dek, resen veyahut başvuran ya da avukatının talebi üzerine, başvuranın devam eden tutukluluk halini değerlendirmiştir. Mahkeme, delil durumu, tutuklu olarak yargılandığı toplam süre, işlemekle suçlandığı suçun niteliği ve bu suç için öngörülen en yüksek cezayı göz önünde tutarak, başvuranın tutukluluk halinin devamına karar vermiştir. Başvuran iki kez ilk derece mahkemesinin 18 Haziran 2001 ve 26 Eylül 2001 tarihli tutukluluğunun uzatılması kararlarına itiraz etmiştir. Bu itirazlar sırasıyla 26 Haziran 2001 ve 5 Ekim 2001 tarihlerinde 5 No'lu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

4 No'lu İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi 18 Eylül 2001 tarihinde, başvurayı PKK'ye üye olmaktan mahkum etmiş, on iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırmıştır. İlk derece mahkemesi, kararında, diğer hususlar meyanında, 20 Mart 1999 tarihli belgeyi göz önünde bulundurmıştır. Mahkeme, başvuranın, kimlik bilgileri dışında polise bilgi vermeyi, ifade vermeyi veyahut polis memurlarının düzenlediği belgeleri imzalamayı reddederek, yasadışı örgüt üyesi gibi davrandığını değerlendirmiştir. Mahkeme ayrıca başvuranın PKK'yi destekleyen birkaç gösteriye katılmasını ve 24 Şubat 1999 tarihinde bir süpermarkete atılan iki molotof kokteyli sarmakta kullanılan kağıdın üzerinde parmakizlerinin bulunmasını dikkate almıştır. İlk derece mahkemesi, ayrıca, sanıklardan V.İ'nin polise verdiği ifade ışığında, başvuranın V.İ'ye bir ev kiralamasını söylediğini tespit etmiştir. Bu evde polis başvuran tarafından konmuş çok sayıda patlayıcı bulmuştur. İlk derece mahkemesi, başvuranın tutuklu olarak yargılanma süresini ve sabit adresi olan bir öğrenci olduğunu göz önüne alarak, serbest bırakılmasına karar vermiştir.

Yargıtay, 21 Ocak 2004 tarihinde, başvuranla ilgili 18 Eylül 2002 tarihli kararı onamıştır.

Öte yandan, bu esnada, başvuran 23 Ocak 2003 tarihinde vefat etmiştir.

HUKUK

I. DAVADA BULUNMA HAKKI (LOCUS STANDI)

Hükümet, 8 Ocak 2008 tarihli görüşünde, başvuranın ağabeyinin AIHS'nin 34. maddesi çerçevesinde mağdur olduğunu iddia edemeyeceğini belirtmiştir.

AIHM, başvuranın 23 Ocak 2003 tarihinde vefat ettiğini, ağabeyi Sedreddin Getiren'in başvuruyu devam ettirmek istediğini bildirdiğini kaydetmiştir. Ayrıca AIHM, yargılama sırasında başvuranın vefat ettiği bazı davalarda, başvuranın varisleri veya yakın aile üyelerinin AIHM huzurunda görülen yargılamaya devam etmeyi istedikleri yönündeki ifadelerini dikkate aldığını yineler (diğerlerinin yanısıra bkz. *Dalban – Romanya* [BD], 28114/95; *Latif Fuat Öztürk – Türkiye*, 54673/00; *Mutlu – Türkiye*, 8006/02 ve *Hanbayat – Türkiye*, 18378/02).

Yukarıda belirtilenler ışığında, AIHM, başvuranın ağabeyinin, başvuranın yerine mevcut davayı sürdüreceği sonucuna varmıştır. Sonuç olarak, Hükümet'in başvurusu reddedilmiştir. Öte yandan, Neytullah Getiren'e başvuran olarak atıfta bulunulmaya devam edilecektir.

II. AIHS'NİN 3. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, gözaltındayken işkenceye maruz kaldığından ve iddialarına ilişkin etkili soruşturma yapılmadığından dolayı 3. ve 13. maddelerin ihlal edilmesinden şikayetçi olmuştur.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

Hükümet, AIHS'nin 35/1 maddesi çerçevesinde başvuranın iç hukuk yollarını tüketmediğini savunmuştur. Bu bağlamda, gözaltında kötü muameleye uğradıklarını iddia eden kimselerle ilgili iç hukukun sağladığı hukuki ve idari başvuru yolları bulunduğunu ve başvuranın maruz kaldığını iddia ettiği zarar için telafi arayabileceğini belirtmiştir.

Başvuran Hükümet'in savına itiraz etmiştir.

AIHM, benzer davalarda Hükümet'in ön itirazını incelediğini ve reddettiğini yineler (bkz. özellikle, *Karayığit – Türkiye*, 63181/00). AIHM bu davada, *Karayığit – Türkiye* davasında olduğu kararlardan sapmasını gerektirecek özel koşullar tespit etmemiştir. Bu nedenle AIHM Hükümet'in ön itirazını reddeder.

AIHM bu şikayetin AIHS'nin 35/3 maddesi çerçevesinde dayanaktan yoksun olmadığını kaydeder. AIHM, ayrıca başka bir gerekçe altında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

B. Esas

1. Savunmacı Devletin AIHS'nin 3. maddesinin esası açısından yükümlülüğü

a. Tarafların görüşleri

Başvuran, gözaltındayken çeşitli biçimlerde kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmiştir. Özellikle, dövüldüğünü, kollarından askıya alındığını ve soğuk suya sokulduğunu belirtmiştir. Polis memurları başvurayı yere yatırıp, sırtının üzerinde yürümüş ve zıplamışlardır. Başvuran kafasına darbe almış, bunun üzerine kulak zarı delinmiştir.

Hükümet, başvuranın iddialarının dayanaksız olduğunu belirtmiştir. Hükümet, tıbbi raporlarda kötü muamele iddialarına ilişkin ciddi bir bulgu tespit edilmediğini ve 21 Mart 1999 tarihli tıbbi raporlarda belirtilen yaralanmanın başvuran ve polis memurları arasında meydana gelen arbedede oluştuğunu belirtmiştir. Hükümet, sonunda, 27 Temmuz 2001 tarihli rapora göre, 21 Mart 1999 tarihli tıbbi raporlarda kulak zarındaki yırtılmanın yakın zamanda meydana gelmediğinin gözlemlendiğini iddia etmiştir.

b. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, istisnaya izin verilmeyen 3. maddenin, demokratik toplumların en temel değerlerinden birini içermekte olduğunu, ve 15/2 madde çerçevesinde ihlaline izin verilmediğini yineler (bkz. *Selmouni – Fransa* [BD], 25803/94).

Ayrıca kişinin sağlıklı olarak gözaltına alınıp, serbest bırakıldığında yaralı olduğu tespit edilirse, bu yaraların nasıl meydana geldiği hususunda makul bir açıklama yapmanın ve mağdurun iddialarının, özellikle de bu iddialar tıbbi raporlarla destekleniyorsa, doğruluğu üzerinde şüphe uyandıracak kanıt sağlamanın devlete düştüğünü yineler. Devlet bunu yapmayı başaramazsa, AİHS'nin 3. maddesi uyarınca ortaya ciddi bir sorun çıkar (diğerlerinin yanı sıra bkz. *Selmouni; Çelik ve İmret – Türkiye*, 44093/98).

Mevcut davada, AİHM, 21 Mart 1999 tarihinde düzenlenen raporların başvuranın sağ kürek kemiği, omurgası ve bel bölgesinde yaralar bulunduğunu gösterdiğini gözlemler. Ayrıca raporlar, başvuranın sağ kulağının kulak zarının delindiği göstermiştir. AİHM, tarafların 21 Mart 1999 tarihli tıbbi raporlardaki bulgulara itiraz etmediklerini, ancak nasıl meydana geldiği konusunda farklı açıklamaları olduğunu kaydeder.

Başvuranın kürek kemiği, omurgası ve bel bölgesindeki sıyrık ve eziklere ilişkin olarak, başvuran, gözaltındayken kötü muameleye maruz kaldığını iddia etmiş ancak Hükümet, yaraların yakalama sırasında meydana geldiğini öne sürmüştür.

AİHM, yakalama raporunda, başvuran kaçmaya çalıştığı için, polis memurları ve başvuran arasında arbede yaşandığının belirtildiğini gözlemler. Ancak başvuran, yakalanmasından sonra Haseki Hastanesi'ne götürülmüş, burada kendisini muayene eden doktor, başvuranda fiziksel şiddet emaresi bulunmadığını kaydetmiştir. AİHM, Hükümet'in öne sürdüğü gibi, başvuranın vücudunda 21 Mart 1999 tarihli tıbbi raporlarda kaydedilen yaralanmalar mevcutsa, bu yaraların başvuranın yakalandığı tarih olan 14 Mart 1999 tarihinde düzenlenen raporda da görünmesi gerektiği kanısındadır. AİHM ayrıca tıbbi raporda tespit edilen bulguların, başvuranın dövüldüğü ve polis memurlarının sırtındaki yaralara sebep oldukları iddialarıyla örtüştüğünü kaydeder. Bu nedenle AİHM, Hükümet'in, başvuranın vücudundaki sıyrık ve eziklerin nasıl oluştuğuna ilişkin açıklamalarından tatmin olmamıştır.

Başvuranın sağ kulağında gözlemlenen kulak zarı delinmesinin nedenine ilişkin olarak ise, başvuran, gözaltında tutulduğu sırada kafasına darbe aldığını iddia etmiş, Hükümet ise başvuranın bu yaralanmaya “son zamanlarda” maruz kalmadığını belirtmiştir.

Hükümet, ilk kez 21 Mart 1999 tarihinde başvuranın vücudundaki bu yaralanmayı gözlemleyen B.T. adlı doktorun, 27 Temmuz 2001 tarihinde düzenlediği tıbbi rapor uyarınca başvuranın kulak zarının travmaya bağlı delinmesinin “taze” oluşmadığını gözlemler. Bu bağlamda, AİHM, B.T.’nin raporundaki “taze” teriminin anlamına ilişkin herhangi bir açıklama vermediğini kaydeder. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi de, tıbbi raporda olduğu kaydedilen yaralanmaların nerede, ne zaman ve hangi koşullar altında oluştuğuna karar vermeden önce doktordan böyle bir açıklama yapmasını istememiştir.

AİHM’ye göre, Hükümet ayrıca, bu yaralanmanın nasıl oluştuğuna ilişkin tatmin edici bir açıklama sağlamayı başaramamıştır. Hükümet yalnızca, 27 Temmuz 2001 tarihli tıbbi rapora dayanarak, kulak zarındaki delinmenin “yakın zamanda” oluşmadığını, bu ifadenin anlamını açıklamadan ve başvuranın olaylara ilişkin görüşüne alternatif sunmadan, kaydetmiştir. Özellikle, başvuranın yakalanma tarihinde vücudunda yara bulunmamasına ve başvuranın, başına yaralanmaya neden olacak darbe aldığı iddialarına ilişkin olarak, AİHM, başvuranın sağ kulak zarında meydana gelen delinmenin, 14 Mart 1999 ile 21 Mart 1999 tarihleri arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi’nde tutulduğu sırada meydana geldiği kanısına varmıştır.

AİHM, Devletlerin savunmasız konumdayken tutulu bulundurulmuş herkesten yükümlü olduğunu ve makamların böyle bir kişiyi koruma görevlerinin bulunduğunu yineler. Devlet makamlarının, gözaltında denetimlerinde bulunan kişilerin maruz kaldığı yaralanmalara açıklama getirme yükümlülüğünü göz önünde bulundurarak, AİHM, kötü muamele uyguladıklarından şüphelenilen polis memurlarının beraatinin, devleti AİHM kapsamındaki yükümlülüğünden kurtarmayacağı kanısına varır (bkz. *Çolak ve Filizer – Türkiye*, 32578/96 ve 32579/96 ve *Yavuz – Türkiye*, 67137/01).

Kısaca, davanın koşulları ve Savunmacı Devletin makul açıklama vermediği bütün olarak göz önünde bulundurulduğunda, AİHM, 21 Mart 1999 tarihli tıbbi raporlarda kaydedilen tüm yaralanmaların, başvuranın, Devletin yükümlülüğünü taşıdığı bir işlem olan gözaltında tutulduğu sırada uygulanan kötü muamelenin sonucu olduğu kanısına varır.

Buna göre AİHS’nin 3. maddesi, esastan ihlal edilmiştir.

2. AİHS’nin 3. maddesinin usul yönü ışığında Savunmacı Devlet’in sorumluluğu

a. Tarafların görüşleri

Başvuran İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi’nin sanık polis memurlarını, dava dosyasındaki kanıta rağmen ve soruşturma yürütmeden beraat ettirdiğinden şikayetçi olmuştur. Başvuran ayrıca haklarında açılan dava sırasında polis memurlarıyla ilgili hiçbir disiplin tedbiri alınmadığından şikayetçi olmuştur.

Hükümet, başvuranın kötü muamele iddialarına ilişkin hemen etkili bir soruşturma yapıldığını, bunun sonucunda da iki polis memuru aleyhinde cezai kovuşturma başlatıldığını belirtmiştir.

b. AİHM’nin değerlendirmesi

AİHM, bir kişinin 3. maddeye aykırı olarak polis tarafından ciddi bir kötü muameleyle tabi tutulduğu yönünde savunulabilir bir iddia ortaya attığı durumlarda, sözkonusu hükmün,

AİHS'nin 1. maddesinde yer alan devletin “kendi yetki alanı içinde bulunan herkese AİHS’de yer alan hak ve özgürlükleri tanınması” genel yükümlülüğüyle birlikte okunduğunda, etkili bir resmi soruşturma yapılması gerekliliğini içerdiğini hatırlatır. Soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını, ayrıca davacının soruşturma işlemlerine etkili bir şekilde erişimini sağlar nitelikte olmalıdır (bkz. *Assenov ve Diğerleri - Bulgaristan; Aksoy – Türkiye; ve Labita / İtalya* [BD], no. 26772/95).

AİHM, ayrıca, bir devlet memurunun işkence veya kötü muameleyle suçlandığı durumlarda, soruşturması veya davası süren görevlinin görevinin askıya alınmasının, hüküm giymesi durumunda ise mesleğinden men edilmesinin önemine dikkat çekmektedir (bkz. *Abdulsamet Yaman - Türkiye*, no. 32446/96).

AİHM, sözkonusu davada, başvuranın kötü muamele iddiasını yerel makamlar önünde dile getirdiğini kaydetmektedir. Daha sonra, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi Cumhuriyet Savcısı’nın talebi üzerine, Fatih Cumhuriyet Savcısı soruşturma başlatmış ve emniyet amirliğinde başvuranın ifadesini alan iki polis memuru aleyhinde cezai kovuşturma yürütmüştür.

Dolayısıyla, AİHM’ye göre, değerlendirilmesi gereken konu, Hükümet tarafından ileri sürüldüğü gibi usul şartlarına uygun bir hazırlık soruşturmasının yapıp yapılmadığının incelenmesi değil, adli makamların sorumluları tespit etmeye kararlı olup olmadıklarıdır (*Türkmen - Türkiye*, no. 43124/98).

İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, yargılama sırasında, sanık memurları, başvuranı ve başvuranı yakalayan iki memuru dinlemiş ve kimlik tespiti yapmıştır. Başvuran, sanık memurlardan birinin kendisine kötü muamelede bulunan kişilerden birisi olduğunu teşhis etmiştir. İlk derece mahkemesi, B.T. adlı doktordan tıbbi görüş sunmasını talep etmiştir. Doktor, 21 Mart 1999 tarihinde, başvuranda kulak zarı yırtığı gözlemlemiştir.

Bununla birlikte, AİHM, yargılamada ciddi eksiklikler bulunduğunu gözlemlemektedir. İlk olarak, B.T., yaranın “taze” olmadığını belirtmiş, ancak bu konuda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, yaralanmaların ne zaman ve hangi koşullarda oluştuğunun belirlenemeyeceği yönünde karar vermeden önce, doktordan herhangi bir açıklama yapmasını istememiştir.

Ayrıca, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, sanık polis memurları H.G. ile M.K.’nin başvuranda görülen yaraların neden kaynaklandığına ilişkin vermiş oldukları çelişkili ifadeleri dikkate almamıştır. 8 Haziran 1999’da, iki polis memuru, Fatih Cumhuriyet Savcısı’na vermiş oldukları ifadede, başvuranın vücudundaki yaraların, başvuranın yakalanmasından sonra yapılan olay yeri incelemesi sırasında kaçmaya çalışması üzerine, başvuranla aralarında yaşanan arbede sırasında oluştuğunu belirtmişlerdir. Ancak, H.G., duruşma sırasında, başvuran yakalandığı sırada olay yerinde bulunmadığını, başvuran yakalandıktan sonra ise başvuran ile kendisini yakalayan memurlar arasında arbede yaşandığını duyduğunu ifade etmiştir. M.K., başvuranın yakalanmasından sonra yapılan olay yeri incelemesi sırasında başvuran ile polis memurları arasında arbede yaşandığını belirtmiştir.

İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi’nin polis memurlarıyla ilgili beraat kararını verirken, dava dosyasında olay yeri incelemesinin gerçekten yapıldığını gösteren herhangi bir belge bulunmamasına rağmen, başvuranın olay yeri incelemesi sırasında başına darbeler aldığını kaydetmesi AİHM’yi şaşırtmıştır.

Özetle, İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, maddi şartları belirleyememiş ve gözaltı süresinin sonunda başvuranın vücudunda görülen yaraların neden kaynaklandığını tespit edememiştir.

Ayrıca, sanık polis memurları, aleyhlerinde devam eden kovuşturma sona erinceye kadar mesleklerini icra etmeye devam etmişlerdir. AİHM'ye göre, yerel makamların soruşturmaları ve davaları süren bu memurların görevlerini askıya almaması, AİHM içtihadında yer alan ilkelere ters düşmektedir (bkz, *Abdülşamet Yaman*, yukarıda kaydedilen ve *Zeynep Özcan - Türkiye*, no. 45906/99).

Yukarıda kaydedilenler ışığında, AİHM, H.G. ile M. K. aleyhinde yürütülen cezai kovuşturmanın yeterli olmadığı, dolayısıyla bunun AİHS'nin 3. maddesi uyarınca devletlerin usul yönünden yükümlülüklerine aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

AİHM, 3. maddenin usul bakımından ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

AİHM, başvuranın iddiasının AİHS'nin 13. maddesi uyarınca ayrıca incelenmesine gerek olmadığı kanısındadır (bkz, *Timur - Türkiye*, no. 29100/03; *Onay - Türkiye*, no. 31553/02).

III. BAŞVURANIN GÖZALTINDA TUTULMASIYLA İLGİLİ OLARAK AİHS'NİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, yakalanmasının herhangi bir makul şüpheyi dayandırmadığı, yakalanmasının gerekçeleri konusunda kendisine bilgi verilmediği ve yakalanmasının ardından hemen bir hakim veya yargılama yetkisi olan bir başka memur huzuruna çıkartılmadığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetlerini AİHS'nin 5. maddesinin 1., 2. ve 3. paragraflarına ve 13. ve 14. maddelerine dayandırmıştır.

AİHM, bu şikayetlerin AİHS'nin 5. maddesinin 1., 2. ve 3. paragrafları yönünden incelenmesi gerektiğini belirterek, AİHS'nin 35/1 maddesi uyarınca, nihai karardan itibaren altı aylık süre içerisinde davayla ilgilenebileceğini hatırlatmaktadır.

AİHM, başvuranın gözaltı süresinin 14 Mart 1999 tarihinde başlayıp, hakim tutuklu yargılanması yönünde karar verdiği 21 Mart 1999 tarihinde sona erdiğini gözlemlemektedir. Başvuran, altı aydan fazla bir süre sonra, 23 Ocak 2003 tarihinde AİHM'ye başvurmuştur (bkz, *Sacettin Yıldız - Türkiye*, no. 38419/02).

AİHM, başvurunun bu kısmının altı aylık süre zarfının dışında yapıldığını belirterek, AİHS'nin 35. maddesinin 1. ve 4. paragrafları uyarınca reddedilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

IV. BAŞVURANIN TUTUKLU YARGILANMASIYLA İLGİLİ OLARAK AİHS'NİN 5. VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

A. AİHS'nin 5/3 maddesinin ihlal edildiği iddiası

Başvuran, çok uzun bir süre boyunca tutuklu yargılandığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS'nin 5/3 maddesine dayandırmıştır.

1. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHS'nin 35/3 maddesi uyarınca bu şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

2. Esas

a. Tarafların iddiaları

Başvuran, devam etmekte olan tutukluluğu için İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından sunulan gerekçelerin yetersiz olduğunu iddia etmiştir.

Hükümet, başvuranın tutukluluğunun, suç işlemiş olması nedeniyle makul şüphe gerekçelerine dayandığını ve yetkili makam tarafından gözaltı tedbirinin periyodik olarak gözden geçirildiğini ifade etmiştir. Hükümet, ayrıca, başvuranın ciddi bir suçla itham edildiğini ve başvuranın devam eden tutukluluğunun suçun önlenmesi, kamu düzeninin korunması ve başvuranın kaçma riskinin ortadan kalkması için gerekli olduğunu belirtmiştir.

b. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, sözkonusu davada gözönünde bulundurulması gereken sürenin, başvuranın gözaltına alındığı 14 Mart 1999 tarihinde başlayıp başvuranın Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından suçlu bulunduğu 18 Eylül 2002 tarihinde sona erdiğini kaydetmektedir. Dolayısıyla, bu süre üç yıl altı aydır.

AİHM, ayrıca, dava dosyasındaki belgelere bakarak, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin her duruşma sonrasında başvuranın tutukluluğunu göz önünde bulundurduğunu kaydetmektedir. Mahkeme, her seferinde “kanıtların durumu, toplam tutukluluk süresi, sanığın itham edildiği suçun niteliği ve bu suç için verilecek cezanın üst sınırı” gibi birbirinin aynı ve kalıplaşmış terimler kullanarak tutukluluk süresini uzatmıştır.

AİHM, genel olarak, “kanıtların durumu” ifadesinin, ciddi suç emarelerinin varlığı ve devamlılığı açısından alakalı bir unsur olabileceği kanısındadır. AİHM, ayrıca, isnat edilen suçun ciddiyetini ve suçlu bulunması durumunda başvurana verilecek olan cezanın ağırlığını kabul etmektedir. Bu bakımdan, AİHM, verilen cezanın ağırlığının, başvuranın kaçma riskinin değerlendirilmesi bağlamında alakalı bir unsur olduğu görüşüne katılmaktadır (bkz, *Michta - Polonya*, no. 13425/02). Ancak, AİHM'ye göre, ne kanıtların durumu, ne de suçlamaların ciddiyeti yalnız başına üç yıl altı aydan fazla olan ihtiyati tutukluluk süresini haklı çıkarabilir (*Çetin Ağdaş - Türkiye*, no. 77331/01; *Mehmet Yavuz - Türkiye*, no. 47043/99).

AİHM, bu bağlamda, Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin, özellikle kovuşturmanın son safhalarında, başvuranın serbest bırakılmasının ne ölçüde bir risk taşıyacağını belirtmediğini gözlemlemektedir (bkz, *Demirel - Türkiye*, no. 39324/98). Ayrıca, ilk derece mahkemesi, başvuranın devam eden tutukluluğu yerine, ülkeden ayrılma yasağı veya kefaletle tahliye gibi önleyici tedbirlerin uygulanması konusunu hiçbir zaman gözönünde bulundurmamıştır (bkz, *Mehmet Yavuz*, yukarıda kaydedilen).

İlk derece mahkemesinin kalıplaşmış muhakemesi gözönünde bulundurulduğunda, yukarıda yer alan bilgiler, AİHM'nin, başvuranın üç yıl altı aydan fazla süren tutukluluğunun haklı çıkarılamayacağı sonucuna varması için yeterlidir (*Çetin Ağdaş*, yukarıda kaydedilen).

Buna göre, AİHS'nin 5/3 maddesi ihlal edilmiştir.

B. AİHS'nin 5/4 ve 13. maddelerinin ihlal edildiği iddiası

Başvuran, ilk derece mahkemesinin tutukluluğunun devamına ilişkin vermiş olduğu kararlara itirazda bulunabilmek için etkin bir iç hukuk yolu bulunmadığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS'nin 5/4 ve 13. maddelerine dayandırmıştır.

AİHM, bu şikayetin yalnızca AİHS'nin 5/4 maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanısındadır.

1. Kabuledilebilirlik

AİHS'nin 35/3 maddesi uyarınca bu şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

2. Esas

a. Tarafların iddiaları

Başvuran, karara karşı itirazda bulunma usulünün, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygun olmamasına karşı etkili bir kontrol mekanizması sağlamadığını ileri sürmüştür.

Hükümet, başvuranın tutukluluğunun devamına ilişkin verilen kararlara itirazda bulunabilmesi için bir hukuk yolunun mevcut olduğunu ifade etmiştir. Hükümet, başvuranın eski Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 297-304 maddelerinde öngörülen bu hukuk yolundan yararlanmadığını ileri sürmüştür.

b. AİHM'nin değerlendirmesi

AİHM, başvuranın 4 No'lu Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin önünde birçok kez serbest bırakılma talebinde bulunduğunu, ancak mahkemenin bütün bu talepleri reddettiğini gözlemlemektedir. Dolayısıyla, mahkeme, başvuranın uzun süren tutukluluğunu sona erdirerek iddia edilen AİHS ihlalini önleme veya telafi etme imkanına sahipti (bkz, *Mehmet Şah Çelik - Türkiye*, no. 48545/99).

AİHM, Hükümet tarafından önerilen hukuk yoluyla ilgili olarak, uygulamada bu hukuk yolunun başarı olasılığının çok düşük olduğunu ve sanık açısından gerçek anlamda çekişmeli bir usul sağlamadığını kaydetmektedir (bkz, *Koştı ve Diğerleri - Türkiye*, no. 74321/01; *Bağrıyanık - Türkiye*, no. 43256/04; *Doğan Yalçın - Türkiye*, no. 15041/03).

AİHM, Hükümet'in, daha önceki saptamalarından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir kanıt ya da iddia ortaya koymadığı görüşündedir.

Buna göre, AİHS'nin 5/4 maddesi ihlal edilmiştir.

V. AİHS’NİN 6. MADDESİNİN 1., 2. VE 3. PARAGRAFLARININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

A. AİHS’nin 6/3 maddesi uyarınca başvuranın sessiz kalma ve kendini suçlamaya karşı korunma hakkına ilişkin iddia

Başvuran, kötü muameleye maruz bırakıldığı gözaltı sürecinde kendini suçlayan ifadeler kullanmaya zorlandığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS’nin 6/3 maddesine dayandırmıştır.

AİHM, bu şikayetin AİHS’nin 6/1 maddesi uyarınca incelenmesi gerektiği kanısındadır.

1. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHS’nin 35/3 maddesi uyarınca bu şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle başvuru kabuledilebilir niteliktedir.

2. Esas

a. Tarafların iddiaları

Başvuran, gözaltında bulunduğu sırada, kendisini suçlayan ifadeler içeren bir belgeyi imzalamaya zorlandığını iddia etmiştir. Başvuran, ayrıca, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin kararını verirken bu belgeyi gözönünde bulundurduğunu ileri sürmüştür.

Hükümet, bu iddiaya cevaben, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi kararının yalnızca başvuranın ifadelerine dayanmadığını ileri sürmüştür. Hükümet, başvuran aleyhinde başka kanıtların bulunduğunu ifade etmiştir. Hükümet, ayrıca, başvuranın polise ifade vermek istemediğini belirtmiştir.

b. AİHM’nin değerlendirmesi

AİHM, 20 Mart 1999 tarihinde, başvuranın yalnızca PKK’ya karşı sorumlu olduğu için polise veya Türkiye Cumhuriyeti mahkemesine ifade veremeyeceğini belirttiği bir belgeyi iki polis memurunun imzaladığını gözlemlemektedir. Ancak, başvuran bu belgeyi imzalamayı reddetmiştir. Bu da AİHM’yi başvuranın gözaltı süresince sessiz kalmak istediği sonucuna götürmektedir.

AİHM, bu bağlamda, sessiz kalma ve kendini suçlamaya karşı korunma haklarının, genel olarak, AİHS’nin 6. maddesi kapsamında adil yargılanma kavramının esasını oluşturan uluslararası standartlar olarak algılandığını hatırlatmaktadır. Bu hakların gerekçeleri, diğer hususlar meyanında, sanıkları makamların zorlamalarına karşı korumak ve böylece adli hataların önlenmesine ve 6. maddenin amaçlarının yerine getirilmesine katkıda bulunmaktadır. Özellikle bir kişinin kendini suçlamasının önlenmesi hakkı, bir ceza davasındaki adli kovuşturmanın, başvuranın iradesine karşı gelerek zorlama ve baskı yoluyla alınan ifadelere başvurmadan sanık aleyhindeki davayı kanıtlama amacıyla olduğunu varsaymaktadır (bkz, *Jalloh - Almanya*, no. 54810/00).

AİHM'nin görevi, davanın koşulları ışığında, iddia makamının başvuranın ifade vermeyi reddetmiş olmasını, sessiz kalma hakkının gerekçesiz bir şekilde ihlalini oluşturacak şekilde istismar edip etmediğini incelemektir. Özellikle, başvuranın ifade vermeye zorlanıp zorlanmadığı, yargılama sırasında başvuranın gözaltından verdiği ifadenin veya sessiz kalma hakkının dikkate alınmasının 6/1 maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkının temel ilkelerine aykırı bir durum teşkil edip etmediğinin belirlenmesi gerekmektedir (bkz, *Macko ve Kozubal / Slovakia*, no. 64054/00 ve *Saunders / Birleşik Krallık, Raporlar 1996-VI*).

AİHM, bu bağlamda, başvuranın gözaltında bulunduğu sırada polis memurlarından görmüş olduğu kötü muamele nedeniyle AİHS'nin 3. maddesinin ihlal edildiği yönünde bir karara vardığını hatırlatır. AİHM, ayrıca, on üç kişinin ölümüne sebebiyet veren bir terör eylemi nedeniyle başvuranın yakalanıp tutuklandığını kaydetmektedir. AİHM, özellikle başvuranın ilgisi olduğu düşünülen *Mavi Çarşı*'nin bombalanması olayına ilişkin bilgi almak amacıyla başvuranın kötü muamele gördüğüne dair güçlü çıkarımlara varılabileceği kanısındadır. Bu nedenle, AİHM, başvuranın kendini suçlayan ifadeler vermeye zorlandığı sonucuna varmaktadır.

AİHM, bir sonraki aşamada, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından başvuranın sessiz kalmasının dikkate alınmasının AİHS'nin 6/1 maddesinin hükümlerini ihlal edip etmediği sorununa eğilecektir. AİHM, bu bağlamda, mahkemenin vermiş olduğu kararda, başvuranın yasadışı bir örgüt mensubu olması nedeniyle polise ifade vermeyi reddettiğini ve aynı sebeple sessiz kalma gerekçelerinin belirtildiği 20 Mart 1999 tarihli belgeyi imzalamak istemediğini belirttiğini gözlemlemektedir.

AİHM, 20 Mart 1999 tarihli belgenin, başvuranın sessiz kalmasının gerekçeleri adı altında kendini suçlayan ifadeler barındırdığını kaydetmektedir. AİHM'ye göre, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın kötü muamele iddialarını kaale almadan sözkonusu belgeyi imzalamadığı için yasadışı örgüt mensubu olarak hareket ettiği sonucuna varmakla, başvuranın sessiz kalmasını suçluluğunun bir göstergesi olarak algılamıştır. Bu da adil yargılanma hakkının özüne aykırı bir durum teşkil etmektedir (*John Murray - Birleşik Krallık*).

Ayrıca, AİHM'ye göre, başvuranın imzası olmadan 20 Mart 1999 tarihli belgenin başvuranın polise ifade vermeyi reddetme gerekçelerini gösterdiği düşünülemez. Ayrıca, sözkonusu zamanda yürürlükte olan eski Ceza Kanunu'nun 135. maddesine göre, tutuklu kişinin imzası olmadan bu tür belgelerin hiçbir yasal değeri yoktur. Ancak, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi, sanki başvuranın kendi isteğiyle vermiş olduğu bir ifadeymiş gibi, 20 Mart 1999 tarihli belgenin içeriğini dikkate almıştır. Dolayısıyla, mahkeme hiçbir yasal değeri olmayan bir kanıtı başvuran aleyhine kullanmıştır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, AİHM, 20 Mart 1999 tarihli belgenin başvuran aleyhinde delil olarak kabul edilmesinin, başvuranın hüküm giymesinde sonuca götüren bir kanıt olmamasına rağmen, başvuranın sessiz kalma ve kendini suçlamaya karşı korunma hakkını tehlikeye düşürdüğü sonucuna varmaktadır.

Buna göre, AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

B. Mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığı, başvurana gözaltındayken avukat yardımı sağlanmaması ve suçsuz sayılma hakkıyla ilgili olarak AİHS'nin 6. maddesinin 1., 2. ve 3. paragraflarının ihlal edildiği iddiaları

Başvuran, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil bir şekilde yargılanmadığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS'nin 6/1 maddesine dayandırmıştır. Başvuran, konuyla ilgili olarak, Haziran 1999'a kadar İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin yargıçlar kurulunda bir askeri hakimin bulunduğunu ve Devlet Güvenlik Mahkemesi hakimlerinin Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlı olduğunu belirtmiştir. Başvuran, ayrıca, AİHS'nin 6/2 maddesi uyarınca, yakalanmasının ardından İstanbul Emniyet Müdürü ile Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından basına suçlu olarak duyurulduğunu ileri sürmüştür. Başvuran, son olarak, gözetiminde bulunduğu sırada avukat yardımı almadığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS'nin 6/3 maddesine dayandırmıştır.

AİHM, dava olaylarını, tarafların iddialarını ve 6/1 maddesinin ihlaline ilişkin tespitini gözönünde bulundurduğunda, AİHS'nin 6. maddesi uyarınca ortaya atılan asıl hukuki sorunu incelemiş olduğu kanısına varmıştır. Bu nedenle, AİHM, başvuranın bu madde uyarınca yapmış olduğu diğer şikayetlerle ilgili olarak ayrı bir hükme vermeye gerek olmadığı sonucuna varmıştır (bkz, *Yalçın Küçük - Türkiye (no. 3)*, no. 71353/01 ve *Kamil Uzun - Türkiye*, no. 37410/97).

VI. AİHS'NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından yargılaması yapılan suçların cezai kovuşturmalarının diğer mahkemelerce yargılaması yürütülen suçlarınkinden farklı olması nedeniyle, kendisine karşı ayrımcılık uygulandığı konusunda şikayetçi olmuş ve bu şikayetini AİHS'nin 14. maddesine dayandırmıştır.

AİHM, daha önce bu tür şikayetleri reddettiğini kaydetmektedir (bkz, *Halis -Türkiye*, no. 30007/96 ve *Abidin Doğan -Türkiye*, no. 67214/01). AİHM, bu davada, daha önceki kararlarından ayrılmasını gerektirecek herhangi bir gerekçe olmadığı görüşündedir.

AİHM, AİHS'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragrafları uyarınca bu şikayetin dayanaktan yoksun olduğunu belirterek reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

VII. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesine göre:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuranın kardeşi, manevi tazminat olarak 80,000 Euro talep etmiştir.

Hükümet, bu talebe itiraz etmiştir.

AİHM, AİHS'nin 3. maddesinin, 5. maddesinin 3. ve 4. paragraflarının ve 6/1 maddesinin ihlallerini saptadığını kaydetmektedir. AİHM, AİHS'nin 5/4 ve 6/1 maddelerinin ihlallerinin tespitinin, tek başlarına başvuranın görmüş olduğu manevi zarar için yeterli adil tatmin oluşturdukları kanaatindedir. AİHM, diğer yandan, AİHS'nin 3. ve 5/3 maddelerinin ihlalleri nedeniyle başvuranın görmüş olduğu manevi zararın yalnızca bu ihlallerin tespiti ile telafi

edilemeyeceğini de kabul etmektedir. AİHM, ayrıca, sözkonusu yargılamada başvuranın kardeşinin AİHM tarafından başvuranın halefi olarak kabul edildiği için, başvurana ödenecek olan manevi tazminatı almaya hakkı olduğunu belirtmektedir. AİHM, hakkaniyete uygun temellere dayanarak, manevi tazminat olarak başvuranın kardeşine 11,500 Euro ödenmesine karar verir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuran, ayrıca, AİHM önünde yapmış olduğu yargılama masraf ve giderleri için 3,000 Euro talep etmiştir.

Hükümet, başvuranın kardeşinin bu masraflara dair herhangi bir belge sunmadığı gerekçesiyle, bu talebe karşı çıkmıştır.

AİHM'nin içtihadına göre, bir başvuran gerçekliğini ve gerekliliğini kanıtladığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. Sözkonusu davada, başvuranın kardeşi, bu masrafların gerçekten yapıldığını kanıtlamamıştır. Bu nedenle, AİHM, bu başlık altında herhangi bir ödeme yapılmamasına karar vermiştir.

A. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına üç puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYANARAK AİHM, OYBİRLİĞİ İLE

1. Sedreddin Getiren'in sözkonusu davayı başvuranın yerine devam ettirme *hakkı olduğuna*;
2. Başvuranın gözetiminde bulunduğu sırada kötü muamele gördüğü, kötü muamele gördüğüne dair etkili bir soruşturma yapılmadığı, tutukluluk süresinin uzunluğu, tutuklu yargılanmasının haksızlığı ile sessiz kalma hakkının ve kendini suçlamaktan imtina etme hakkının ihlaline itiraz edebileceği bir hukuk yolu bulunmadığı iddialarının *kabuledilebilir olduğuna*;
3. Başvurunun geri kalan kısmının *kabuledilemez olduğuna*;
4. AİHS'nin 3. maddesinin esas ve usul bakımından *ihlal edildiğine*;
5. AİHS'nin 5/3 maddesinin *ihlal edildiğine*;
6. AİHS'nin 5/4 maddesinin *ihlal edildiğine*;
7. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;
8. Başvuranın AİHS'nin 6. maddesi uyarınca yapmış olduğu diğer şikayetlerle ilgili olarak ayrı bir hükme varmaya *gerek olmadığına*;

9. (a) AİHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere, miktara yansıtılabilecek her türlü vergi ile birlikte, Savunmacı Hükümet tarafından başvuranın kardeşi Sedreddin Getiren'e manevi tazminat olarak 11,500 Euro (on bir bin beş yüz Euro) *ödenmesine*;

(b) Yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi kolaylığı oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

10. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddedilmesine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış ve AİHM İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 22 Temmuz 2008 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Sally Dollé
Zabıt Katibi

Françoise Tulkens
Başkan